

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASINIUC, TIBERIUS

**Jurnal din vremea pandemiei : optzeci de zile în jurul casei sau
cum am luat parte la o contraistorie / Tiberius Vasiniuc. - București :**
Eikon, 2020
ISBN 978-606-49-0313-6

821.135.1

Coperta: Adriana Boanta

Editor: Valentin Ajder

Tiberius Vasiniuc

Jurnal din vremea pandemiei

OPTZECI DE ZILE ÎN JURUL CASEI

SAU

CUM AM LUAT PARTE LA O CONTRAISTORIE

E I K O N

București, 2020

Argument

Prima mea intenție a fost aceea de a ține un jurnal al evenimentelor. Însă ideea nu îmi aparține întrutotul. Nicu Mihoc, actor și director al Companiei „Liviu Rebreanu” a Teatrului Național din Târgu-Mureș, a cărui calitate de mentor rămâne indiscutabilă, ne-a sugerat, nouă, actorilor, să facem însemnări cu privire la rostul și gândurile noastre zilnice, pentru a ne menține în stare de „trezvie” dialogul minții și al spiritului. Înregistrând întâmplări și fapte ale unui cotidian constrâns a se limita la spațiul casei, am dorit să-mi mențin un comportament și o judecată raționale. Impulsul pare astăzi, după 80 de zile, destul de logic: starea de urgență impunea limitarea drastică a mișcării. Apoi, am realizat că ideile din spatele evenimentelor, al căror martor a fost (este încă) întreaga umanitate, mă bântuie mai degrabă decât faptele în sine, la care am luat parte sau despre care doar am aflat (să recunosc, mass-media și rețelele de socializare mi-au dat un imens ajutor).

La redactarea finală a textului, în ciuda dorinței de a suprima toate „interludiile” cotidianului, am păstrat paragrafele referitoare la micile preocupări „domestice”, din simplul motiv că, poate, reprezintă forma ascunsă a unei ambiții prost disimulate: aceea de a scrie, adică de a deveni scriitor. Și cum onestitatea mi-e mai de preț decât

stilistica, le-am păstrat, cu întreaga lor rugozitate. Așa cum am păstrat și gândurile care, la încheierea jurnalului, mă reprezintă mai puțin sau cele care se dovedesc a fi în dezacord cu ceea ce cred astăzi. Însă, formulate la vremea lor, ele dau măsura transformărilor prin care am trecut, dar și intrarea (fără voie) în jocul transgresivității. Nu am pretenția nici de a adjuceca adevăruri și nici de a depune un testimonial. Gândurile germinate într-o perioadă de solitudine și de distanțare, iar apoi, după 15 mai, în zile de oscilație între izolare și evaziune, confirmă ceea ce mă leagă și, în același timp, mă desparte de semenii: nevoia de a-i ști aproape, de a-i putea îmbrățișa, de a le putea spune unora că-i iubesc, de a-i urî pe alții în taină, cu alte cuvinte, credința că sunt asemenea lor.

Nu sunt puține paradoxurile și contradicțiile pe care cititorul le va întâlni în rândurilor acestui jurnal. Însă nu am încercat o ulterioară cosmetizare a ideilor, din același motiv, al dorinței de a fi onest. Pierderea treptată a interesului pentru înregistrarea evenimentelor se leagă, cel mai probabil, de saturația față de o „narațiune” cu repetiție, care risca să mă îndepărteze de oameni și să-mi creeze o imagine anamorfică a tabloului zilelor noastre. În rest, cele optzeci de zile petrecute în jurul casei nu înseamnă nimic altceva decât o lungă așteptare de a mă întoarce pe scenă.

25 martie 2020

De două săptămâni, viața ne-a fost dată peste cap. Lumea întreagă este zguduită. Luni, 16 martie, România a intrat în starea de urgență, decretată de președintele Iohannis în urmă cu două zile. Din acest moment, ordonanțele militare (cu efect imediat) ne limitează, pe timp de zi și de noapte, mișcarea, acea mișcare pe care Hannah Arendt o numea „cea mai veche și, de asemenea, cea mai elementară” dintre libertăți. Autoritatea (în sensul ei curat și nu ca putere a coerciției) trebuie să se manifeste fără a îngrădi drepturile fundamentale ale omului. Gândurile mi se învâlmășesc și mi-e greu să înțeleg foarte limpede ce se întâmplă. Probabil ca altor patru miliarde de oameni, realitatea îmi provoacă o imensă uimire. Sentimentele și impresiile se amestecă și, încet, pe nesimțite, se topesc într-o magmă din care nu știu prea bine ce să aleg. Totul se aseamănă cu un salt în necunoscut.

Urgența ne obligă, paradoxal, la o schimbare a tempoului vieții și la o adaptare a comportamentului în funcție de întâmplări cu mișcare haotică, într-un ritm incontrollabil. Suntem nevoiți să experimentăm claustrarea, izolarea, distanțarea socială (iată, învățăm o nouă sintagmă, ca marker al bunei-cuviințe), abandonarea. Și, totodată, ne îndeamnă să înțelegem, adică să punem preț pe ceea ce înseamnă apropierea, raportul direct, imediat cu celălalt, cu ceilalți. Am avut nevoie de un virus – nu întâmplător, în disputa cercetătorilor, acesta a fost numit

„proces viu“, adică, nefiind o „entitate vie“, dispune totuși de material genetic, are o dinamică și se înmulțește – pentru a ne pune întrebări care, cu câteva zile în urmă, ar fi părut superflue. Cum se face că un virus apărut într-un punct pe harta lumii se răspândește atât de rapid, afectând toate continentele, toate statele? Care este sensul responsabilității? În ce măsură gesturile noastre pot influența viețile celor din jur? Vom reintra vreodată în normal, în ceea ce de regulă numim „normalitate“? Ne așteaptă o lume nouă, o lume mai bună, mai justă, mai înțeleaptă? Care este sensul acestei noi lumi? Dar asta înseamnă oare și că lumea „veche“ trebuie să înceteze a mai exista? Putem vorbi, amintindu-l pe Ernest Lavisse, de o incapacitate de a gestiona istoria?

În grădină, viața își urmează cursul, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Nici pomii, nici câinii, nici păsările nu par să resimtă schimbarea majoră a cursului vieții oamenilor. Lungile momente de tăcere care se aștern între mine și Lia ne leagă într-o chinuitoare neliniște. Mă îngrijorează calmul ei, ba chiar am ajuns să suspectez zâmbetul pe care-l afișează. Bănuiesc că încearcă să-mi înlătore temerile, aceleași temeri care o macină pe ea. Am impresia (cât de mult îmi doresc să mă înșel!) că aud „gloanțele“ cum ne şuieră pe lângă urechi. Cu toții, am pierdut sentimentul de normalitate.

Îmi imaginez scena teatrului, goală, părăsită... Scena din care drama a fost alungată...

Suntem legați de cifre, de grafice lineare, de grafice logaritmice... Astăzi, în lume, s-a ajuns la 305.305 infectați cu Covid-19. Italia, Statele Unite, Spania, Germania

înregistrează cifre copleșitoare. În România: 906 cazuri (112 doar astăzi), din care 13 morți și 47 în stare critică.

Globalizării i s-a dat un răspuns: închiderea și proliferarea frontierelor, de toate soiurile, geografice, ideologice, culturale, interumane. Fiecare suntem pe cont propriu, toți suntem împotriva tuturor. Fiecare luptă pentru supraviețuire. La nivel de individ, de comunitate, de țară se manifestă instinctul de conservare și este revigorat – ca efect imediat – etno-naționalismul. Se pare că nimeni nu se mai întreabă astăzi ce se întâmplă cu emigranții care forțează frontierele Europei, a căror situație era oricum critică și înainte de pandemie, mișcarea reprezentând pentru ei, de cele mai multe ori, șansa supraviețuirii. Trăim într-o lume a mercantilismului, în care valorile de libertate, egalitate și dreptate au fost răsturnate, iar rearanjarea lor în logica existenței va dura mai mult decât ne așteptăm. E râsul-plânsul. Doar că nu suntem într-o comedie, ci într-o dramă pe care o trăim intens și, trist adevăr, nu o urmărim pe o scenă aflată la o suficientă distanță, protejați de întunericul scenei. E vorba de o dramă pe care o trăim fiecare dintre noi, fără a avea măcar idee în ce formă să o împărtășim.

26 martie 2020

Căutăm, uneori cu solemnitate, sensul vieții în rutina activităților cotidiene. Dimineată, la trezire, după ce am privit ceasul, am înțeles că nu mai are nicio importanță dacă e nouă sau zece sau... De acum, preocupările urmează un alt curs al timpului, diferit de cel cu care am fost obișnuit. Impresia e că timpul nu mai curge, ci se adună de-a valma, secundă peste secundă, minut peste minut, ceas peste ceas... copleșindu-ne cu o apăsare căreia nu-i dăm contur... Până când? În ziua în care va trece toată nebunia – trebuie să treacă! – voi avea aceleași așteptări? Voi fi mai tolerant? Voi fi un om mai bun? Mai înțelept? Nu știu. Dar, cu siguranță, nu voi mai fi același!

Cum se mistuie toate orgoliile în vremuri de restriște... Toate întâmplările meschine, cele care altădată mă preocupau cu o inexplicabilă ardoare, au devenit peste noapte hilare... Doar că mi-e greu să râd... Până și glumele și bancurile care circulă pe Facebook și pe WhatsApp par străvezii, ascunzând, în fapt, teama care ne pândește din toate părțile... Știu, oamenii se apără râzând de propria condiție, dar nimic nu-mi poate șterge din fața ochilor imaginile devastatoare cu cei suferinzi, cu zecile, sutele, miile de sicrie din Italia (înlănțuindu-se în valea Po), din Spania, cu cifrele care se rostogolesc numărând victimele, imagini repetate obsesiv de toată media, simplificând și asigurând, asemenea unor fotografii anodine, consensul celor care le privesc.

Constat că am părut hirsut! S-ar impune să mă tund... Să mă tund... Gândurile se refugiază – chiar și pentru câteva secunde – în preocupări mărunte, cele care altădată îmi umpleau viața... Lumea își răstoarnă valorile, reperele morale, țelurile sociale, ideologiile... Lumea se schimbă... Poate era timpul să se întâmple asta... Totul trebuie să aibă un sens, pentru a nu ne prăbuși în absurd... Recitesc câteva pagini din *Omul revoltat* a lui Camus. Starea de urgență, izolarea, carantina ne obligă să traducem altminteri revolta. Să o întoarcem spre noi, să căutăm (să găsim) absurdul (cel despre care ne vorbește Camus) în mintea și sufletul nostru...

Petrecut câteva ceasuri indexând articole teatrale din *Familia* lui Iosif Vulcan. Îl descopăr pe Ioan Lapedatu, căruia mă decid să-i fac portretul în revista *Cercetări teatrale*. Citit câteva articole semnate de Mihail Sebastian înainte de a i se interzice publicarea. Înainte ca regimul fascist să-l oblige la *izolare*.

Ies din casă să respir adânc... Grădina pare nerăbdătoare să rodească... Doar contactul cu pământul, cu iarba, cu cerul – cu Cerul! – ne mai poate mântui, ne mai poate salva!

27 martie 2020

Știrile contradictorii despre necesitatea/inutilitatea măsurilor de prevenție față de virus îmi întăresc convingerea că noi oamenii avem nevoie de îndoieli. În absența ideilor, știrile au găsit terenul fertil pentru a prolifera. Ne hrănim cu propriile neliniști, cu fantezmele și imaginarul propriu, cu atât mai mult, cu cât nu se cunosc prea bine vectorii de transmitere a virusului, cu alte cuvinte, cât timp realitatea este capricioasă și ne scufundă în necunoscut. Un celebru profesor din Germania – cel puțin așa a fost prezentat de media *mainstream* – susține că e o nebunie și că, de fapt, Covid-19 creează probleme doar celor cu morbidități asociate, mai cu seamă celor cu afecțiuni respiratorii. Așa o fi, dar asta nu mă face să stau relaxat. Și nici să ies din casă cu sufletul împăcat. În țară, numărul celor infectați crește – 1292 cazuri, 263 doar astăzi; și 26 de morți.

Mă gândesc – nu știu de ce – la Hamlet, cel pentru care imaginarul joacă rolul de catalizator al spiritului. Orice actor – sincer, și eu! – visează să joace Hamlet. Pentru el, vorbele înseamnă totul, cuvântul ia locul acțiunii... Vorbe, vorbe, vorbe... Vorbele sunt cele care complică totul, care nascocesc fapte, care dau frâu liber sentimentelor... Piesa e construită din vorbe și Hamlet însuși pare clădit din vorbe. Eroul se joacă vorbind și vorbește jucându-se. Iris Murdoch scria în *Prințul negru* – am reținut această frază fascinantă! – că Hamlet „este conștiința păcătoasă, goală și chinuită a omului pârjolit de lumina strălucitoare a

artei, victima care dansează dansul creației sub biciul zeității“. Dar scopul lui Hamlet nu e acela (sau nu e doar acela) de a ne dezvălui adevărul despre moartea tatălui, ci de a-l face pe Shakespeare să-și rostească trăirile nemărturisite. El doar joacă rolul bufonului, făcându-l (în mod inconștient) pe creatorul său să se deconspire. Ba chiar am putea spune că eroul se sacrifică pentru a-și salva autorul aflat într-o teribilă criză. Pentru Hamlet, durerea se consumă ca act confesiv, ca mărturisire autotragătoare. Textul lui Shakespeare trebuie citit ca o lungă și complicată anagramă. Dar tot el ne dă soluția: jocul, întruparea, creația scenică dă deoparte pânza neînțelegerii. Momentul de teatru în teatru – *Uciderea lui Gonzago* – este autoreferențial: eu sunt dublul celui alt, iar celălalt e altul (poate chiar eu), într-un joc nesfârșit de oglinzi.

Deschid și închid cu un gest reflex televizorul... Îmi înving voința și evit să mă refugiez pe Netflix... Ascund telefonul de mine însumi, pentru a nu fi furat de mesaje de pe Facebook... Vorbesc mult cu Lia, poate rostind cuvinte fără rost, cuvinte fără sens... Caut să scap din cercul strâmt al comunicării știrilor și al imaginilor morbide... Deschid postul de televiziune „Mezzo“ și ascult *Suita nr. 1 pentru violoncel* de Bach... Mai există vreun compozitor la care posibilitățile polifonice ale violoncelului să fie atât de intens puse în valoare? Nu știu, dar cert este că partea de menuet îmi mai potolește neliniștile... Subiectivitatea îmi dă o mână de ajutor. Violoncelul este instrumentul pe care îl ador!

Ce fac ceilalți? La ce se gândesc? Sunt mai adaptați la criză, la claustrare? În teatru ne puteam deplânga soarta, ne puteam înțelege (sau, dimpotrivă, ne puteam nega) trăirile, ne puteam iubi sau urî, ne puteam vedea și atinge. Puteam comunica... Acum ne rămâne doar calea virtuală, privirile ațintite asupra celorlalți prin Facetime și Zoom, vorbele rostite în eter... Ne rămâne doar dialogul impersonal, distanța sufletelor (oare?), *distanțarea socială*.

28 martie 2020

De dimineață, mi-am propus să găsesc izvorul bu-
nei dispoziții, ba chiar speram să experimentez
umorul în condiții de stres. N-am reușit. Sper doar ca
melancolia (sau, ferească Sfântul, depresia) să nu pună
stăpânire pe mine, conservându-mi igiena mentală. În
condițiile pandemiei, inteligența emoțională e pusă la
grea încercare. Acum ne verificăm resursele și forța de a
recalibra modul în care știm să gestionăm sentimentele,
mai cu seamă cele cu o șarjă negativă... Salvarea mi-o
oferă grădina... Dar despre asta am scris și zilele trecute...
E greu, e imposibil să nu te repeți, de vreme ce îți sunt
livrate modele de comportament și atâta timp cât lumea
cu care ai fost obișnuit își închide granițele, îți limitează
mișcarea, întâlnirile, îți amputează posibilitatea de a
dialoga cu ceilalți prin intermediul privirii...

Acum înțeleg mai bine (aproape somatic, visceral!)
cât de mult înseamnă vederea, privirea cu care celălalt
te întâmpină, privirea pe care tu i-o „împrumuți“ sea-
mănului pentru a-ți valida gândurile, rostirea, gesturile,
alegerile, trăirile... Luptând cu realitatea și încercând să-i
facem față, ne construim, asemenea lui Henric al IV-lea
al lui Pirandello, o lume iluzorie, însă una mai bună,
mai îngăduitoare cu greșelile noastre, o lume în care
penitența se transformă din act autoflagelator, epuizant,
în cunoaștere de sine și de altul. Henric al IV-lea: „Știți,
pe mine mă bate gândul că fantasmemele, în genere, nu-s
altceva decât niște biete ticluiri ale minții noastre! Niște